

Mâinea Andrei

Pasa Hassan

(de George Cosbuc)
(caracterizarea personajelor)

George Cosbuc este intaiul poet ardelean care s-a identificat cu poporul din care face face, cantandu-i bucuriile si durerile.

In cuprinsul baladei, G. Cosbuc realizeaza doua portrete memorabile, folosind hiperbola si antiteza. Poetul scoate in evidenta trasaturile fizice si insusirile morale ale celor doua personaje principale, Mihai Viteazul si pasa Hassan, folosind caracterizarea directa (facuta de autor, de alte personaje si autocaracterizarea) si indirecta, desprinsa din gesturi, imbracaminte, din vorbe si atitudine.

In primele strofe ale baladei, poetul aduce in prim-plan imaginea voievodului roman, realizata gradat. Mai intai apare "calare", "cu fulgeru-n mana", facand carare printre dusmani. Apoi intra-n urdie "ca lupu-ntre oi", o risipeste, o loveste necrutator, o vantura "ca pe o pleava" nefolositoare. Cu ajutorul verbelor la indicativ prezent si la gerunziu, poetul il prezinta pe Mihai intr-o continua miscare, "navala nebuna", semanand moarte in jurul sau: "trecand", "facand", zareste, se-ntoarce, alege, se-nvarte roata, intra, o frange, o bate, o vantura, "e suflet de vant"(metafora), imprastie, "cutreiera campul, taind de pe cai", "vine furtuna".

In ochii ingroziti ai pasei, imaginea voievodului creste, atingand proportii uriase. In strofa a opta, silueta sa este conturata prin imagini vizuale, auditive si motorii.

"Salbatecul voda e-n zale si-n fier
Si zalele-i zuruie crunte,
Gigantica poart-o cupola pe frunte,
Si vorba-i e tunet, rasufletul ger,
Iar barda-i din stanga ajunge la cer,
Si voda-i un munte."

Epitetul asezat in inversiune, "salbatecul voda", sugereaza hotararea romanului de a nimici dusmanul. Aprigul voievod este imbracat in armura; zalele si fierul zuruie crunt, dezvaluind indarjirea cu care se napustea asupra paganilor. "Zalele-i zuruie crunte"- constructie anmatopeica, care parca porunceste moartea dusmanilor. Caciula e o cupola gigantica, barda-i ajunge la cer sunt imagini care creeaza senzatia unui munte, "Si voda-i un munte." Metafore personificate: "vorba-i e tunet, rasufletul ger", fixeaza mai bine personalitatea voievodului care imprastie groaza in jurul sau, care imprumutase forta naturii dezlantuite.

In antiteza perfecta cu Mihai Viteazul este prezentat pasa Hassan. Alaturi de drum, "departe de lunca", pus pe fuga, Hassan fricos si las, apare permanent in contrast cu neinfriatul voievod roman. Ca si Mihai, Hassan este caracterizat direct si indirect. Fuga pasei spre tabara turceasca este evidentiata in ultimele patru strofe ale baladei.

"-<Stai, pasa, o vorba de aproape sa-ti spun
Ca nu te-am gasit nicaieri>-
Dar pasa-si pierduse si capul si firea!
Cu fraul pe coama el fuge nebun,
Ca-n gheara de fiara si-n gura de tun
Mai dulce-i pieirea."

Ingrozit, pasa "isi pierde si capul si firea", fuge nebun, caci pieirea e mai dulce si-n ghera de fiara si-n gura de tun, decat sub sabia "ghiaurului". Urmarit de acesta, groaza si disperarea pun stapanire pe Hassan, care va gasi scapare in tabara turceasca.

In continuare, imaginea voievodului apare hiperbolic:

"Salbatecul voda e-n zale si-n fier
Si zalele-i zuruie crunte,
Gigantica poarta-o cupola pe frunte,
Si vorba-i e tunet, rasufletul ger,
Iar barda-i din stanga ajunge la cer,
Si voda-i un munte."

In ochii ingroziti ai pasei, proportiile romanului sunt marite, ingrosate, hiperbolizate, Voievodul dobandeste o statura gigantica: cusma este uriasa, vorba este asemenea tunetului, rasufletul ger, barda atinge cerul, iar voda "e un munte". Prin metafore-hiperbola, epiteze, inversiune, poetul contureaza personalitatea lui Mihai care imprumuta forta de la natura . In ochii lui Hassan el nu poate fi invins, tot asa, cum un munte nu se clinteste din temelii lui; forta lui nu poate fi stavilita, tot asa, cum tunetul si gerul nu pot fi oprite. Voievodul apare ca o forta dezlantuita a naturii care accentueaza lasitatea, umilinta, ridicolul, traite de "fulgerul" pasa. In contrast cu frica, groaza vestitului pasa, apare curajul voievodului de a infrunta moartea. Mihai il striga din nou pe Hassan, sa se opreasca pentru ca in acea zi sa piara unul dintre ei.

"-<Stai, pasa! Sa piara azi unul din noi.>
Dar pasa mai tare zoreste;
Cu scarile-n coapse fugarul-si loveste
Si gatul i-l bate cu pumnii-amandoi;
Cu ochii de sange, cu barba valvoi
El zboara soimeste.

Inspaimantat, pasa isi indeamna fugarul, il loveste in coaste, il bate cu pumnii, "zboara soimeste". Gesturile lui necontrolate dezvaluie spaima ce-l stapaneste. El este desfigurat de groaza, "cu ochii de sange", "cu barba valvoi", ii "dardie dintii si-i galben-perit!"

Spaima aproape nebuneasca; gesturile ratacite, nefiresti sunt evidentiata si-n strofa a zecea.

"Turbanul ii cade si-l lasa cazut;
Isi rupe cu mana vesmantul
Ca-n largile-i haine se-mpiedica vantul
Si lui i se pare ca-n loc e tinut;
Alearga de groaza pieirii batut
Mananca pamantul."

In fuga turbanul ii cade si nu-l ridica; si rupe vesmantul, caci i se pare ca vantul se impiedica in hainele-i largi si-l tine-n loc. Innebunit de groaza pieirii, alearga mancand pamantul "si-i dardaie dintii si-i galben perit!

Daca in prima parte a baladei, poetul il aduce in prim-plan pe Mihai, vijelios, avatat, dominand campul de lupta cu vitejia lui fara egal, in partea a doua, il aduce in fata pe Hassan, tot in miscare, surprins in fuga rusinoasa catre tabara turceasca. Starea umilitoare de fugar este scoasa in evidenta prin cuvinte si expresii ironice, cu iz popular: "isi pierde si capul si firea", "fuge nebun", "mananca pamantul", "e groaza si vai" etc.

"Si-i dardaie dintii si-i galben-pierit!
Dar Alah din ceruri e mare!
Si-Alah ii scurteaza grozava-i carare
Caci pasa-i de taberi aproape sosit!
Spahiii din corturi se-ndeasa grabit,
Sa-i deie scapare."

Alah ii scurteaza cararea, spahii ies din corturi sa-l scape pe pasa, dandu-i dreptate, caci voda ghiaurul in toti a bagat "o groaza nebuna". Apoi Hassan a jurat sa zaca de spaima, o luna.

Ritmul alert al baladei, reflectad clocotul luptei sau fuga nebuna a pasei, este redat prin multimea verbelor de miscare, prin propozitii scurte, prin structura versurilor cu ritm amfibrahic, rima variata, imbratisata, masura de 6-9-11 silabe.

Poetul foloseste o varietate de mijloace artistice si un vocabular impresionant: arhaisme: urdie, gheaur flinta barda, bei, atc; ezpresii populare, zicale: "ca lupu-ntre oi", "ca volvura toamnei", "mananca pamantul", pasa zoreste, "zboara soimeste", " vazut-au si beii ca fuga e buna".